

עקרונות להתאמות בהתנדבות

כאשר מדברים על 'התאמות' הכוונה היא לתנאים, שינויים, תוספות, אביזרים או כלים אשר יאפשרו לבני נוער עם מוגבלות להנות מהזדמנות שווה ולתפקד בצורה מיטבית בקהילה. התאמה עבור מתנדב אחד עשויה לתת מענה גם למתנדבים אחרים עם מוגבלות שונה, או למתנדבים ללא מוגבלות כלל.

מכלול ההתאמות הדרושות לכל מתנדב/ת הן ייחודיות ותלויות בצרכים.

מוצעת במסמך זה גישה לזיהוי וביצוע ההתאמות הנדרשות, בנוסף לעקרונות פרקטיות ליישומה. יש לבחון את העקרונות לאור היכולות של המתנדב/ת, ולבחור רק בהתאמות שתרומתן משמעותית לתפקוד המתנדב/ת. הדרך הטובה ביותר ללמידת התנאים בהם תפקוד המתנדב/ת יהיה מיטבי, היא שיתופו/ה בתהליך בתיווך מורה, הורה או רכז, לפי הצורך, תוך התמקדות ביכולות.

העקרונות הבאים מתאימים להתאמות הן בפעילות קבוצתית והן בפעילות אישית. העיקרון המוביל הוא הנגשת הסביבה והפעילות למתנדבים. לצד זאת, תהיינה ציפיות מן המתנדבים עם המוגבלות למחויבות, לעמידה בזמנים ויעדים וכדומה ככל מתנדב, אך יופעל שיקול דעת ותיתנה התאמות בנוגע לאופי התפקיד, להיקפים ולקצב. נשאף לביצוע התאמות שישתלבו ככל הניתן בפעילות השוטפת.

עקרונות להתאמות בתקשורת עם המתנדב

- **פישוט לשוני:** שימוש בשפה ברורה וחד משמעית, ללא מטאפורות או סלנג. יצירת משפטים קצרים תוך פירוט ההוראות בשלבים לפי הסדר.
- **תיווך:** תרגום התקשורת המילולית והלא מילולית.
- **חזרתיות:** חזרה על הוראה מספר פעמים ובמילים שונות.
- **המחשה:** ריבוי השימוש בהדגמות, צילומים, התנסויות ועוד.
- **ידוא הבנה:** שאילת שאלות פתוחות אשר יאפשרו לבחון שהמידע נקלט.
- **שימוש בתקשורת תומכת וחלופית (תת"ח) לפי הצורך כגון:** תמונות/ ציורים, כתיבה, שפת הסימנים.
- **קביעת סימן מוסכם אותו יסמנו המתנדבים במקרים בהם קיים חוסר הבנה או עולה צורך בתיווך נוסף.**

עקרונות להתאמת ההגעה לפעילות

- **ליווי ולימוד:** הקניית מיומנות לניידות עצמאית במידה האפשרית, תוך התנסות בעליה לאוטובוס, קריאת השילוט ברחוב, חציית כביש ועוד.
- **קביעת נקודת מפגש מרכזית ומוכרת, אליה בני הנוער יכולים להגיע באופן עצמאי.**
- **מתן עזרה תוך כיתוח יכולת הגעה עצמאית:** שליחת תמונה ויזואלית של מקום המפגש, המתנת נציג בתחנת האוטובוס, עריכת סיור מקדים במוקד הפעילות.

עקרונות להתאמת הסביבה בה מתקיימת ההתנדבות

- **בחירת חלל רגוע המכיל כמה שפחות גירויים עזים כגון:** צבעים עזים, ריחות חזקים ורעש.
  - **הפחתת הסחות דעת כגון:** קבוצות נוספות במרחב, כביש בשדה הראייה, תנועה של אנשים, רעשי רקע כתוצאה מפעילות מקבילה או כתוצאה ממכשיר בחדר (מנורה מהבהבת ומזמזמת, ארון חשמל מרעיש וכו').
  - **קיום הפעילות בחדרים או מרחבים מרווחים ומאווררים עד כמה שניתן, מוארים מספיק אך לא מסנוורים.**
  - **הנגשה פיזית של חלל הפעילות,** המאפשרת רצף של נגישות החל מהגעה ועד לעזיבת המקום, וכוללת התייחסות לדרכי הגישה, לשילוט, למכשולים, לתאורה, לריהוט ועוד.
- לפירוט ומרכיבים נוספים של נגישות פיזית באתר נגישות ישראל.**

עקרונות להתאמת מהלך ההתנדבות

- **התאמת מסגרת הפעילות ליכולות:** שעות פעילות מותאמות לערנות ולתרופות, קביעת התדירות על פי רמת הפנאי וכדומה.
- **הטרמה:** הכנה ויידוע לקראת המצופה, ובמיוחד לקראת שינויים (פירוט בהמשך).
- **תיאום ציפיות והסברת הכללים והגבולות:** כללי התנהגות מקובלים במקום, הנחיות בטיחות וכדומה.
- **עקביות וציבות במסגרת הפעילות:** מיקום, מבנה הפעילות והזמנים. שמירה על אחידות בדרישות ורצף של פעילות.
- **הדרגתיות:** פעילות במעגלים מתרחבים, תוך הרחבת המעורבות והעמקת משמעות התפקיד בפעילות.
- **ליווי:** עזרת סיעת, ליווי של מורה/ רכז, פעילות משותפת עם בן/בת נוער ללא מוגבלות וכדומה. רצוי להמעיט בליווי ככל הניתן, על מנת לאפשר פיתוח עצמאות והעצמה.
- **חלוקת הפעילות ליחידות זמן של 45-60 דקות לכל היותר, ומתן הפסקות בניהן.**

מצבים המצריכים תשומת לב יתרה

מצבים העשויים לערער את האיזון האישי ו/או הקבוצתי ולגרור תגובות קיצוניות, התנהגות תוקפנית או לחילופין קיפאון והסתגרות. כדאי להיערך מראש, עד כמה שניתן, לקראת מצבים אלה, בדגש על הטרמה - עדכון ויידוע המתנדבים.

- שינוי מסגרת הפעילות: המיקום, הזמן
- שינוי במגוון האנושי: הרכב הקבוצה, המדריך, מרצה לא מוכר, מוטבי ההתנדבות
- מעברים: בין שלבים שונים בפעילות, מקומות שונים (כולל פנים וחוץ מבנה)
- התנהגות מוחצנת של הצוות או מוטבי ההתנדבות במוקד הפעילות: הרמת קול, תגובה שלילית כלפי בקשה או רצון של המתנדבים, אי שביעות רצון מתפקוד המתנדבים.

עוד בנושא:

מאפייני לקויות והנגשות נפוצות

לומדה בנושא שירות נגיש באתר נציבות שוויון זכויות אנשים עם מוגבלות

מקורות

1. המדריך לשילוב ילדים ונוער עם מוגבלות בתנועות הנוער, תשע"ו 2015, התכנית להשתלבות ילדים ונוער עם מוגבלות בתנועות הנוער בשותפות מועצת תנועות הנוער, ג'וינט אשלים, משרד החינוך, משרד הרווחה, המוסד לביטוח לאומי וקרן שלם.
2. חוברת סיפורים מהשטח, תעסוקת אנשים עם מוגבלות, משרד התמ"ת, מרץ 2013.
3. עלון הכלה למעשה, איגרת מס' 3, עיצוב אוניברסאלי ללמידה.
4. מסמך קווים מנחים לתהליך מיון מונגש, תכנית שיבולים להשתלבות צעירים עם מוגבלות במכינות הקדם צבאיות, בשותפות מועצת המכינות הקדם צבאיות, ג'וינט אשלים, משרד החינוך, משרד הרווחה, משרד הבריאות, משרד הביטחון, המוסד לביטוח לאומי, קרן רודרמן וכדרציית ניו יורק.

